

מי יבלום את המגלומנים

ראווינדראן בחברה, והצביעו על הדחתו מתפקיד המנכ"ל ושינוי הרכב הדירקטוריון. בעוד ראווינדראן ניסה להציג את עצמו כיום שנלחם על מפעל חייו מול "משקיעים אגרסיביים", המשקיעים ראו בו מנהל שאיבד שליטה, ובנו מי-ליארדים על רכישות כושלות והתעלם מגורמות ניהוליות. ראווינדראן, שפעם חלש על אימפריה בשווי 22 מיליארד דולר, מצא את עצמו בראשית 2025 נאבק על שאריות השליטה, בעוד המשקיעים מאשימים אותו בהסתרת כספים.

נרקיסיום אינו בהכרח תכונה שלילית עבור יזמים או מנהיגים. מייקל מקובי, פסיכולוג אמריקאי פרופ' באוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון, ידוע בזכות מחקריו על מנהיגות, שינוי ארגוני ופסיכולוגיה של עבודה. הוא טבע את המושג "נרקיסיום פורה" כתכונה אישיותית המאפיינת חזון, כריזמה ויכולת להניע ולהגביר השראה אצל אחרים. לשיטתו, נרקיסטים פוריים יכולים להיות מנהיגים יעילים, מאחר שלעתים הם מונעים על ידי חזון מרשים ויכולת רתימה של קהלים גדולים. נרקיסטים פוריים גם מציגים תכונות כגון ביטחון, קסם ושאלתנות לצד מודעות עצמית ואיוון. בקצה השני נמצאים אלו הלוקים ב"נרקיסיום ממאיר", הפרעה הכוללת סימפטומים מהפרעות אישיות המתווספות לנרקיסיום ובהן פרנויה, אנטרסוציאליות וסדי-זם, כשבין הסימפטומים ניתן למצוא התנהגות מניפולטיבית, דחף עז לכוח ולשליטה, חשיבות עצמית קיצונית, היעדר חרטה, המעטה קיצונית בערך הסביבה וחוסר אמפתיה ודה-הומניזציה של אוכלוסיות שלמות.

בעולם העסקי, הוקמו מנגנוני הגנה שתפקידם לצמצם את השפעת הפתולוגיה של היחיד. דירקטוריונים, ועדות השקעה ורגולציה קפדנית הם "הבלמים והאיונים" שתפקידם למסגר שאיפות מגלומניות. גם אם אינם מושלמים, הם כופים על היום דין וחשבון תקופתי. בעולם העסקי, חריגה מהכללים מביאה למאבק מהיר בין היום למשקיעים, המסתיים בדרך כלל במקום מאוון יותר מנקודת הפתיחה.

לעומת זאת, בעולם הפוליטי, המנגנונים הללו חלשים בהרבה, ומנהיגים נרקיסטיים פועלים להחלישם עוד יותר באמצעות פגיעה בעצמאות בתי המשפט, בשומרי הסף ובתקשורת. בפוליטיקה, "החשבון" מגיע באיחור ניכר. בעולם הפוליטי בו אין דירקטוריונים ושומרי הסף מוחלשים, השוק נותר הבלם האחרון. מנהיגים שמסרבים להכיר בשורת הרוח האישית של האדם הפשוט, יגלו שהכלכלה היא המבוגר האחראי היחיד שיגרום למשקיעים שלהם, הבוחרים, לסגור להם את הברז.

יזמים מסוגים פעמים רבות ככאלה שבורכו במידה רבה של נרקיסיום ומגלומניה. יזמות כמהותה עוסקת בכריאת יש מאין. על היום להאמין כי יש ביכולתו ליצור מוצר או שירות שטרם היה כמותו. כדי לממש את המשאלה הזו, על היוזם מים לגייס משקיעים שיסכנו את כספם מתוך אמונה בסופרו של היום השואף לשנות את עולם התוכן בו הוא פועל. זאת בעוד המשקיע רוצה בפשטות להרוויח כסף.

בדומה ליום, גם המנהיג הפוליטי מבקש מההמונים להאמין שיש לתת לו את ההגה ולנווט את חייהם. אבל יש הבדל. העולם העסקי מתגמל ומעניש הרבה יותר מהרמה העולם הפוליטי, למשל. עם זאת, בשני המקרים מעניין לראות כי אבן הבוחן היא כוחות השוק. או במילותיו של גיימס קארוויל, אסטרטג הבחירות של נשיא ארצות הברית לשעבר ביל קלינטון: "זו הכלכלה, טמבל".

ההיסטוריה של היוזמות המודרנית רצופה במאבקים בין יזמים למשקיעים. ב-2022 הציפה הסדרה "הפלייליסט" ב"נטפליקס" את סיפור הקמתה של חברת ספוטיפיי השוודית באמצעות הצגתן של זוויות מבט שונות ובכלל זה של היום, דניאל אק, מול המשקיעים. אק שאף למוצר חינומי שישנה לחלוטין את עולם צריכת המוזיקה. לעומת זאת, הדילמה של המשקיע, מרטין לורנצון, היתה איך לשרוף סכומי עתק על זכויות מבלי להבין מאיפה יגיע ההחזר על ההשקעה. הכלכלה הכריעה על חשבון החלשים. ספוטיפיי שרדה ומי ששילם את המחיר היו בעיקר האמנים.

כשנה לאחר מכן, בנובמבר 2023, מועצת המנהלים של OpenAI פטררה במפתיע את המנכ"ל והמייסד, סם אלטמן. במועצת המנהלים חששו שאלטמן דוחף קדימה מהר מדי, משחרר מוצרים לפני שהם בטוחים מספיק, ומתמקד ברווחים ובשותפות עם מיקרוסופט על חשבון הריסון הנדרש בפיתוח טכנולוגיה שעלולה להיות מסוכנת. אלטמן מצידו טען שכדי לפתח AI בטוח, נדרשים משאבי עתק שרק השוק החופשי יכול לספק, וכי הדרך היחידה ללמוד היא לשחרר כלים לציבור ולתקן תוך כדי תנועה. השוק ניצח שוב. תוך חמישה ימים, הלחץ מהעובדים ומהמשקיעים (בראשם מייק רוסופט) הכניע את המועצה. אלטמן חזר לתפקיד המנכ"ל, רוב חברי המועצה שהדיחו אותו הוחלפו, ו-OpenAI נהפכה לחברה מסחרית הרבה יותר כשהאידיאלים נהפכו משניים לשורת הרווח.

בסוף 2024 ותחילת 2025 קרסה ענקית האד-טק ההודית Byju's לאחר מאבקו היצרי של מייסדה, באיו ראווינדראן, במשקיעים שלו. נקודת הפיצוץ הגיעה בתחילת 2024. החבריה נקלעה למצוקת מזומנים קשה וניסתה לגייס 200 מיליון דולר בתגובה טענו המשקיעים כי המהלך נועד לדלל את אחזקותיהם באופן לא הוגן ולחזק את אחיזתו של

בעולם העסקי, חריגה מהכללים מביאה למאבק מהיר בין היום למשקיעים המסתיים לרוב במקום מאוון יותר מנקודת הפתיחה. לעומת זאת, בעולם הפוליטי, המנגנונים הללו חלשים בהרבה

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסון למינהל עסקים באוניברסיטת רייכמן

page

373